

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Aktiv Landsbygd

*INTERVJU MED
HANDLAREN
I BJÖRKVIK*

NY ARTIKELSERIE
*BONDEN SOM
FÖRETAGARE*

NY UTSTÄLLNING

PÅ NATURUM

Riktigt stolt!

I början av april hölls ett seminarium på Nynäs Slott utanför Nyköping där framtidens livsmedelsproduktion diskuterades. Det var mycket roligt att höra landsbygdsministern, Sven-Erik Bucht, säga att Sörmlands kommit långt med matarbetet. Det gjorde i alla fall mig riktigt stolt!

Seminarieret med namnet Riktigt Stolt Mat rönt också stort intresse bland

aktörer från hela kedjan från jord till bord. En gedigen talarlista med representanter från produktionen, handeln, livsmedelsföretagare, forskning och utveckling med mera var förstas bidragande. Även i media blev seminariet väl uppmärksammat och självklart

var landsbygdsministerns besök ett dragplåster.

Att nu ta nästa steg och starta arbetet med att revidera och ta fram en ny livsmedelsstrategi för Sörmland ska bli en spännande och stimulerande utmaning. Vi har ett bra grundmaterial att utgå från och många duktiga partners och intresserade att samarbeta med. Revidering och framtagande av en ny strategi planeras att starta i samband med att den nationella livsmedelsstrategin lanseras i juni.

I juni kommer också det tredje numret av matmagasinet Stolt Mat. Har du inte tillgång till ett eget exemplar finns det möjlighet att ladda ner och läsa det på vår webbplats. Där går också att hitta tidigare års magasin.

Jordbrukarstöden

Utbetalning av jordbrukarstöden för 2015 har kantats av förseningar på grund av försenad politik och försenade

IT-system. För Sörmlands lantbrukare har det dock inte blivit så omfattande förseningar som i flera andra län. Helt enkelt för att en stor del av jobbet med fältkontroll och ansökningar gjordes manuellt i inledningsskedet av stöddåret. Något som gynnat oss i slutändan. Ännu återstår dock ett antal lantbrukare som inte kunnat få sina jordbrukarstöd. Detta jobbar vi självklart med att få ut så fort det går. För 2016 är planen för utbetalningar justerad och för första gången ska en delutbetalning av gårdsstödet utbetalas. Den ska komma till er brukare i oktober. Mycket bra och efterlängtat.

Ha en skön sommar!

Ulrika Lundberg

Ulrika Lundberg
Landsbygdsdirektör
ulrika.lundberg@lansstyrelsen.se

Läs på webben!

www.lansstyrelsen.se/sodermanland

INNEHÅLL NR 2 / 2016

3

Viktiga datum

Mellan 1 maj – 30 juni måste du ha rätt antal grödor på din mark för att uppfylla villkoret i förgröningsstödet.

7

Kvarka och hästtransporter

Kvarka är en övre luftvägsinfektion hos häst som kännetecknas av stor smittsamhet. Symtom på sjukdomen är till exempel snoriga, febriga hästar ofta i kombination med svullna käklymfknuter.

16

DOVHJORT

Information om ökning och deras spridning i Sörmland.

MER I DETTA NUMMER: Viktiga datum, 3 | Kontrollsäsong är igång, 3 | Åtagandeplan för betesmarker och slätterängar, 4 | Ny e-tjänst, 4 | Brister vid kontroll av nötkreatur, 6 | Investeringsstöd, 6 | Forskningsprojektet – Motiverande samtal, 6 | Kvarka och hästtransporter, 7 | Importerade hästar, 7 | Almi bidrog till Hästkrafts framgång, 8 | Nyföretagarcentrum, 10 | Lanthandeln i Björkvik, 11 | Riktigt stolt mat, 12 | Ny utställning på Natrurum, 14 | Naturguider i Sörmland, 14 | Sommar på Stendörren, 15 | Dovahjort i samverkan, 16 | Informationsträff om stora rovdjur, 17 | Avskjutning av älg och kronhjort, 18 | Hur går handläggningen till egentligen?, 20 | Fjärilar i odlingslandskapet, 22 | Nytt avtal för skogsmaskiner på gång, 23 | Telefonlista, 23 | Vattenveckan 2016, 24

Nästa nummer
september
2016

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

REDAKTION
Helena Larsson
Åsa Kuhlau
Monika Pettersson

LAYOUT &
PRODUKTION
Ditt Kreativa Team
www.kream.se

TRYCK
Elanders
Sverige AB

OMSLAGSBILD
Monika Gustafsson

KONTAKTA OSS
E-post: aktivlandsbygd.sodermanland@lansstyrelsen.se

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Håll koll på viktiga datum!

De här datumen är viktiga att komma ihåg för dig som söker jordbrukarstöd i år.

FOTO: ASA KUHILAU

På webben!

Fler viktiga datum på www.jordbruksverket.se

Mellan 1 maj – 30 juni måste du ha rätt antal grödor på din mark för att uppfylla villkoret i förgröningsstödet.

15 juni

Det här kan du ändra till och med den 15 juni.

- Lägg till eller ta bort block, skifte och grödkod.
- Lägg till eller ta bort ekologiska fokusarealer för förgröningsstödet.
- Ändra eller ange fler produktionsplatsnummer.

15 juni är även sista dag

- Att ta emot stödrätter från någon annan om du har minst 4 hektar mark och stödrätter för minst 4 hektar den 21 april.
- Att ta över en annan lantbrukares SAM-ansökan eller åtagande om du tar över delar av ett jordbruksföretag. Om du ska ta över ett helt företag kan du ansöka om att ta över den tidigare ägarens SAM-ansökan fram till att länsstyrelsen fattar beslut om utbetalning av stöd.

Efter den 15 juni kan du endast minska din ansökan. Du kan ändra ansökan när som helst under året men om länsstyrelsen meddelat dig att din gård ska kontrolleras får du inte ändra eventuella fel som hittas i kontrollen.

30 juni är sista dag

- Att så grödorna om du söker miljöersättningar, ekologisk produktion eller kompensationsstöd.

15 juli

- Om du har anmält träda som ekologisk fokusareal i förgröningsstödet ska du hålla marken i träda till och med den 15 juli.

1 augusti får du

- Tidigast bryta obrukade fältkanter och kvävefixerande grödor som du anmält som ekologisk fokusareal i förgröningsstödet. Konservärter får du skörda tidigare.

31 oktober ska du senast

- Ha skött din jordbruksmark enligt reglerna för gårdsstödet.
- Ha skördat eller låtit beta vallen om du har ett åtagande för vallodling.
- Ha slagit och fört bort skörden eller låtit beta marken om du har ett åtagande för betesmarker och slätterängar.

EU-stödgruppen 0771-67 00 00

Kontrollera ändrade block efter att du skickat in din ansökan

Länsstyrelsen och Jordbruksverket ändrar ibland på blocken efter att SAM Internet öppnat. Därför behöver du gå in och kontrollera blocken i din ansökan även efter att du har skickat in den. Du får inte längre något brev att blocken har ändrats. Du måste själv logga in i SAM-internet och titta på blockinformationen. Informationen hittar du under "Rapporter" och rapporten heter Ändrade block.

Ändra innan det är för sent

Tänk på att om du har lagt till nya block eller utökat block kan du inte ändra dessa efter att vi har kontrollerat blocken. Om du behöver ändra SAM-ansökan så är det viktigt att du ändrar så snart som möjligt. Länsstyrelsen har nu påbörjat årets kontroller och efter att du har fått veta att vi ska kontrollera ditt företag eller din ansökan får du inte längre ändra.

KONTROLLSÄSONGEN ÄR IGÅNG!

För att få fullt EU-stöd måste du följa alla villkor som gäller för stöden samt följa tvärvillkoren. Länsstyrelsen kontrollerar att din ansökan stämmer med verkligheten. Om du vet om att du inte kommer att kunna uppfylla kraven – gör en ändring i SAM internet. Har föranmälan om kontroll gjorts, kan du inte längre ändra din ansökan!

Vi vill ha kontakt med dig innan kontrollen, dels för att tala om när vi tänkt komma, vad vi ska kontrollera och för att få veta om det finns djur i hagar eller annat vi bör tänka på. I vissa fall krävs skriftlig dokumentation som vi ska granska. Då behöver vi boka ett möte med dig. När hela kontrollen är avslutad i fält tar vi kontakt med dig igen för att gå igenom kontrollen och tala om eventuella avvikelser som upptäckts. Skriftligt meddelande om

kontrollresultat och kartor skickas ut till dig när kontrollen är färdigregistrerad på kontoret.

Vid arealkontroll kontrollerar vi, förutom gränser och skötselvillkor, även att reglerna kring förgröningsstödet är uppfyllda samt att aktivitetskravet på jordbruksmark följs. Om villkoren inte är uppfyllda vid kontrolltillfället, gör vi efterkontroll i slutet av säsongen. Efterkontroller föranmäls normalt sett inte.

Kontrollerna omfattar gårdsstöd, förgröningsstöd, stöd till unga lantbrukare, miljöstöd, ekologiska stöd, kompensationsstöd och kontroll av djurvälståndersättningar. Dessa kontroller utförs från maj till slutet av oktober. Djurmärkningskontroller, och tvärvillkorskontroller pågår hela året.

Christina Erdtman Johansson
christina.erdman@lansstyrelsen.se

Årets kontrollanter!

FOTO: CHRISTINA ERDTMAN JOHANSSON

NY E-TJÄNST

PRODUCERAR DU I

Under 2016 är det vi som gör åtagandeplaner i Sörmland

ÅTAGANDEPLAN FÖR BETESMARKER OCH SLÄTTERÄNGAR

Nu är perioden för årets SAM-ansökan över. Vid länsstyrelsen arbetar vi just nu med att utreda och kontrollera din ansökan. En del i arbetet är handläggning av åtagandeplaner för marker med miljöersättning för betesmarker och slätterängar med särskilda värden. Många lantbrukare sökte särskild skötsel 2015 och vi arbetar fortfarande med de ansökningarna.

Besök gärna SAM Internet även efter sista ansökningsdag. Här kan du se om länsstyrelsen har fastställt markklasser för de marker som du sökte särskild skötsel för 2015. Du kan också se vilken areal som länsstyrelsen har fastställt för respektive mark. Den fastställda arealen är grunden för din slututbetalning av miljöersättning.

Om du har ansökt om ett nytt åtagande eller lagt till marker i ett befintligt åtagande 2016 kommer länsstyrelsen att fastställa ditt åtagande längre fram. Du kommer att få besked om när vi är färdiga med din åtagandeplan. Har du ansökt om ett nytt åtagande för miljöersättning 2016 får du en delutbetalning baserad på din ansökan 2016. Kontakta gärna din länsstyrelse om du har frågor som rör din åtagandeplan.

Adam Adobati,
adam.adobati@lansstyrelsen.se

På www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/jordbrukarstod/miljoersattningar/betesmarkerochslatterangar kan du läsa mer om betesmarker och slätterängar.

Vi saknar
fortfarande många
i vårt register!

Har du fått brev med frågan om du är primärproducent och inte svarat eller är osäker på om du räknas som primärproducent, ring:
Britt-Liz Olsson
010-223 42 66

LIVSMEDEL I FÖRSTA LEDET?

Nu finns en ny e-tjänst som vänder sig till dig som är lantbruksföretagare, yrkesfiskare, jägare, grönsaksodlare eller genom annan verksamhet producerar livsmedel i primärproduktionsledet.

Text: Britt-Liz Olsson, britt-liz.olsson@lansstyrelsen.se | Foto: Birgitta Lundh och Mostphotos

Som primärproducent är du första ledet i livsmedelskedjan. Dina anläggningar ska vara registrerade hos länsstyrelsen i det län där du bedriver din huvudsakliga verksamhet.

Nu finns en e-tjänst som du kan använda för att registrera din anläggning. Vid registreringen kommer du bland annat att få lämna uppgifter om:

- Produktionsplats med fastighetsbeteckning
- Produktionsinriktning (huvudinriktning samt eventuellt annan produktion)
- Produktionsvolym
- Eventuella kvalitetssäkringssystem som du är ansluten till

Du som producerar primärprodukter för eget bruk behöver inte registrera din verksamhet.

Vad kan du göra

I e-tjänsten kan du registrera anläggningar som tidigare inte registrerats. När du lägger in person- eller organisationsnummer för företaget får du besked om anläggningen redan är registrerad. Använder du e-tjänsten är det mindre risk att du missar att fylla i viktiga uppgifter. Du behöver e-legitimation för att skicka uppgifterna digitalt. Har du ingen e-legitimation kan du skriva ut din anmälan på papper och skicka in till länsstyrelsen. Glöm inte att skriva under anmälan! I Södermanland finns för tillfället cirka 1000 anläggningar registrerade.

Du kan inte göra ändringar på redan registrerade anläggningar via e-tjänsten. Då måste du antingen använda pappersblankett eller kontakta länsstyrelsen direkt.

Vad är primärproduktion?

Primärproduktion är första ledet i livsmedelskedjan. Exempel på primärproduktion är odling av spannmål, potatis, frukt, bär och grönsaker, uppfödning av nötkreatur, gris och fjäderfä, ägg- och mjölkproduktion, lagring och transport av livsmedel samt hägnat vilt, fiskodling, fångst av vild fisk, honungsproduktion och plockning av bär, svamp och musslor för försäljning.

Primärproduktion innefattar också foderproduktion som till exempel grovfoder

och foderspannmål samt framställning av foderblandningar.

Krav på registrering

Alla anläggningar för primärproduktion ska vara registrerade. Det är förtagarens ansvar att registrera och anmäla eventuella ändringar i sin produktion. Registreringen ligger till grund för den offentliga kontrollen som utförs av länsstyrelserna.

Som foderföretagare ska du registrera dig hos Jordbruksverket. Detta gäller även dig som inte producerar foder men som utfodrar livsmedelsproducerande djur. Du kan anmäla din foderanläggning via Jordbruksverkets e-tjänst eller via blankett.

Om du producerar både livsmedel och foder, även om du bara utfodrar dina egna djur, måste du vara registrerad hos både Jordbruksverket och din länsstyrelse.

Vad är en anläggning?

En anläggning kan vara en gård, fastighet eller båt där produkter hanteras som ett led i primärproduktionen. Om produktionen bedrivs på flera gårdar som ligger alldeles intill varandra får de räknas som en anläggning även om de har fler fastighetsbeteckningar. Om däremot företaget består av flera gårdar som inte ligger mycket nära varandra räknas varje gård eller fastighet där produktion bedrivs som en anläggning.

Om jag inte följer reglerna

Syftet med bestämmelserna är att garantera folkhälsan och konsumenternas trygghet genom god livsmedels- och fodersäkerhet. Det är viktigt att du registrerar din anläggning och att du följer övriga regler avseende foder och livsmedel. Annars riskerar du att inte få bedriva verksamhet där foder eller livsmedel hanteras. Har du jordbrukarstöd och inte följer regelverket kan stödets omfattning påverkas.

Länkar till mer information samt e-tjänsten finns på www.lansstyrelsen.se/sodermanland, Människa & Samhälle, Livsmedelskontroll, Primärproduktion

Brister vid kontroll av nötkreatur

Vid djurskyddskontroller under vintern och våren har Länsstyrelsen i Södermanlands län konstaterat brister vid kontroller på gårdar som håller nötkreatur för köttproduktion.

Text: Monica Ångeshult,
monica.angeshult@lansstyrelsen.se
Foto: Christina Erdtman Johansson

Det har även kommit en del anmälningar från Livsmedelsverket om att gödsel-förorenade djur kommit in till slakt. Det har också varit många djur som varit angripna av parasiter, främst pälsätare. För att undvika att dessa brister förekommer även nästa vinter så kan du som djurhållare tänka på detta:

- Om djuren hålls som utegångsdjur och har tillgång till utevistelse även vintertid så ska markytor som djuren ofta beträder vara hårdgjorda eller så bärkraftiga att djuren inte kan bli förorenade av lera eller gödsel.

- Om utfodring av djuren sker utomhus bör ytorna runt utfodringshäcken kunna skrapas fri från gödsel.
- Om djuren hålls på ströbädd ska bädden vara så fast att djuren inte trampar igenom den.
- Om djuren hålls uppbundna på båspall, klipp gärna djuren.
- Om djuren drabbas av parasiter (ut- eller invärtes) kontakta en veterinär och behandla djuren. Det gäller även dig som är ekologisk.

Behöver du investeringsstöd för en åtgärd som bidrar till minskade växthusgasutsläpp?

Då kan du söka medel ur Klimatklivet. Stöd ges till de åtgärder som bidrar till störst minskning av växthusgasutsläpp per investerad krona. Alla förutom

privatpersoner kan söka stödet.

All information om stödet hittar du på Naturvårdsverkets webbplats: www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Bidrag/Lokala-klimatinvesteringar/

Exempel på åtgärder som beviljats investeringsstöd i Södermanland är: laddstationer, biogasanläggningar, produktion av biokol, konvertering från olja till förnybart alternativ.

För frågor om stödet kontakta: Emelie Österqvist, Länsstyrelsen i Södermanlands län, emelie.osterqvist@lansstyrelsen.se, 010-223 42 10

För tips om lämpliga åtgärder inom lantbruket, kontakta LRF Södermanland sodermanlands.rf@lrf.se.

Forskningsprojektet Motiverade samtal

Länsstyrelsen i Södermanlands län har tillsammans med flera andra länsstyrelser medverkat i ett forskningsprojekt som heter Motiverade Samtal. Projektet har pågått under åren 2014–2016.

Projektet är nu slut och länsstyrelsen vill tacka alla som ställt upp och deltagit. Resultaten ska nu utvärderas av forskargruppen och ett resultat förväntas komma under 2017.

Under de senaste månaderna har ovanligt många fall av kvarka upptäckts hos hästar i Södermanland och i Sverige. Orsaken till det ovanligt höga antalet smittade hästar är oklart – kanske beror det på förbättrad diagnostik (vi upptäcker smittade fall som tidigare missats), kanske på att det faktiskt är fler drabbade hästar än vanligt. En sak är i alla fall säker – när många hästar transporteras tillsammans i en gemensam hästtransport finns stora möjligheter till smittspridning.

Text: Josefin Linusson, josefin.linusson@lansstyrelsen.se och Kristian Königsson, kristian.konigsson@lansstyrelsen.se
Foto: Josefin Linusson

Importerade hästar

Tidigare i år kom en transport från ett annat EU-land till Sverige. Länsstyrelsen i Södermanland fick ett tips från ett annat län att situationen för hästarna i transporten skulle vara dålig och gjorde därför en kontroll av transporten när den anlände till Södermanland.

Hästarna som egentligen skulle gått till slakt har köpts av personer i Sverige som vill rädda dem. Transporten innehöll vuxna hästar och föl som lastats på i Nederländerna samt några hästar som varit i Sverige en tid men som skulle till personer runt om i landet, varav några till Södermanland.

Vid länsstyrelsens kontroll av transporten konstaterades att några hästar transporterades på ett felaktigt sätt samt att transportören inte hade all dokumentation i ordning. En av hästarna hade hull under det normala och var i så dåligt skick att veterinär fick tillkallas. Några dagar efter att hästarna lämnats av i Södermanland konstaterades att de hade kvarka. En häst var även sjuk på annat sätt och fick avlivas.

Ärendet har lämnats över till Jordbruksverket som kommer att förmedla informationen till myndigheten i Nederländerna.

Regler för att ta in hästar i Sverige

När hästar tas in till Sverige från annat EU-land ska de vara undersökta av en officiell veterinär högst 48 timmar före avresa. Hästarna ska även ha pass. Den som transporterar hästar inom en ekonomisk verksamhet ska vara godkänd som transportör, inneha kompetensbevis för att transportera just häst samt ha ett fordon godkänt för ändamålet.

Kvarka och hästtransporter

Kvarka är en övre luftvägsinfektion hos häst som kännetecknas av stor smittsamhet. Symtom på sjukdomen är till exempel snoriga, febriga hästar ofta i kombination med svullna käklymfknutor. Ett stall där kvarka upptäcks ska isoleras – isoleringen innebär att speciella regler gäller för besök i stallet. För den som har tävlingshästar eller en ridskola innebär isoleringen en stor begränsning för verksamheten.

Utbrott i ett stall är ofta förknippat med transport av hästar. Kommersiella hästtransportörer som transporterar hästar genom Sverige bidrar på detta sätt till en geografisk spridning av sjukdomen. Därför ska du alltid vara försiktig när du tar emot nya hästar till ditt stall.

Minimera risken

Genom att följa några enkla regler kan du minimera risken för att få in kvarka i ditt stall.

- Ett bra sätt att skydda hästar mot kvarka och andra infektioner är att använda **mottagningsstall** med separat utevistelse för nytillkomna hästar. Tidigast efter tre veckors karantän bör man ta in de nya hästarna i besättningen.
- **Daglig temperaturkontroll** är en enkel undersökning för att följa hästens hälsotillstånd under karantänen.
- **Använd separata kläder** eller speciella skyddskläder och skor samt håll god hygien med handtvätt och gärna handsprit före och efter besök i karantänstallet.

Tyvärr förekommer symtomlösa smittbärande hästar men genom att följa råden ovan reduceras risken avsevärt!

Den som vill läsa mer om kvarka kan besöka SVA:s (Statens Veterinärmedicinska Anstalt) webbplats. Där finns enkel och lättläst information om såväl kvarka som andra hästsjukdomar.

SÅ BIDROG ALMI TILL HÄSTKRAFTS FRAMGÅNG

Företaget Hästkraft är i dag Skandinaviens ledande inom grovfoderproduktion för travhästar. Men i början var bankerna svalt inställda, en uppfattning Almi bidrog till att ändra.

– Almi kan man säga legitimerade vår affärsidé gentemot andra finansiärer, säger grundaren Sven-Inge Thörnvall.

Text: Lars Öhman | Foto: Jan Höglund

Tillsammans med dottern Malin startade Sven-Inge Thörnvall Hästkraft i Sverige AB år 2000. En stark övertygelse, kreativitet och samarbetspartners som odlare, entreprenörer, återförsäljare, och finansiärer banade vägen. Mer än hälften av landets främsta travtränare köper i dag sitt grovfoder av Nyköpingsföretaget.

Sven-Inge Thörnvall har 20 års erfarenhet av mjölkproduktion. Men under den förra svenska mjölkkrisen vek lönsamheten och i slutet av 1990-talet valde han att lägga ned sin verksamhet.

– Vi ville använda våra kunskaper till att producera bra grovfoder. Det är lika viktigt för kor som för elittränade tävlingshästar, säger Sven-Inge Thörnvall.

Findus konservärter

Affärsidén är också sprungen ur hans tidigare roll som företagsrekonstruktör inom lantbruket. Där kom Sven-Inge snart i kontakt med Findus konservärter i Bjuv.

– Hur kan man storskaligt producera vallfoder till en stor grupp hästar? Jag noterade Findus modell, en palett av odlare vilket vi också har i dag. Det är stora spannmålsproducenter som vill ha in grovfoder, gräs.

Hästkraft bedriver industrialiserad jordbruksproduktion på 1 100-1 200 hektar odlingsyta. Under produktionsfasen sysselsätts 40-45 personer och drygt 10 000 ton foder produceras inom loppet av tio dagar.

– Vi tillverkar inplastat grovfoder, timotej som vi konserverar genom att bunta ihop hårt med stora pressar och lägger plast om.

Hemmamarknaden sväljer omkring 90 procent. I övrigt levererar Hästkraft foder till Norge och Frankrike.

Växtvärk

Efterfrågan blev snart mycket större än man kunnat drömma om, och Hästkraft drabbades tidigt av växtvärk.

– Jag har en jordbruksfastighet bakom mig men bestämde mig för att inte pantsätta den utan gick till bank och andra finansiärer. Vi tittade också på leverantörsfinansiering. Framför allt ville vi kunna lagerhålla produkterna.

THOMAS ORRUNG ÄR KONTORSCHEF,
ALMI STOCKHOLM SÖRMLAND:

”Vi är nog allra bäst på kombinationen pengar och rådgivning till små och medelstora företag. Vårt fokus är företagarens väl och ve, vi har inte bankens vinstintresse i våra ögon.”

Inledningsvis var tongångarna från banken avvaktande.

– Om jag raljerar lite så klingar inte hästhö som pantsättning allra bäst när man vill låna pengar. Hästbranschen har tyvärr varit svartmålad när det gäller att betala för sig. Vår verksamhet krävde en ganska omfattande lagerfinansiering vilket inte banker är så roade av.

Viktig kugge

Så småningom gick det vägen. Hästkrafts val av målgrupp, den yttersta traveliten, har ett bättre rykte och ekonomiska muskler. Sven-Inge lyfter också fram Almi som en viktig kugge.

– Vi har fått både ekonomiskt stöd och professionell rådgivning. Almi legitimerade vår satsning inför banken vilket underlättade när de ökade kreditbehoven kom. Vi fick även hjälp av leverantörer som gav oss längre kredittider.

Thomas Orrung är kontorschef på Almi Stockholm Sörmland. Han pekar ut två faktorer som avgörande för stödet till Hästkraft.

– Den ena är Sven-Inge själv, en driven entreprenör och affärsman. Det brukar väga väldigt tungt när du har kompetens inom affärsmannaskap. Han presenterade också en intressant affärsidé och kunde påvisa ett bra kundunderlag.

De senaste åren har Almis tyngdpunkt flyttats till etablerade företag i behov av att växa. Almi erbjuder stöd vid köp av företag, generationsskiftet, tillväxt i bolag, samt råd till företag som överväger att gå in på en internationell marknad.

– Vi är nog allra bäst på kombinationen pengar och rådgivning till små och medelstora företag. Vårt fokus är företagarens väl och ve, vi har inte bankens vinstintresse i våra ögon.

Almi har möjlighet att låna ut 50-80 procent av ett företags kapitalbehov. Thomas Orrung betonar samtidigt att Almi

är ett komplement och får inte agera som ett konkurrerande bolag på den finansiella marknaden.

För tillfället arbetar Almi med det EU-finansierade projektet Tillväxtlyftet. Det är ett samprojekt mellan Sörmland, Östergötland, Uppsala, och Västmanland.

– Vi går in och är mer eller mindre konsulter i bolag och tittar på exempelvis lönsamhet och ledningsfunktion och kommer med konkreta förslag på åtgärder för att bolagen ska kunna växa, förklarar Thomas Orrung.

Helhetskoncept

I takt med att Hästkraft expanderat har företagets kapitalbehov ökat. För drygt ett år sedan gjordes en omfinansiering där både Almi och banken bidrog. Bolaget har utvecklat sitt erbjudande från enbart grovfoder till ett helhetskoncept där kraftfoder, mineralfoder, kvalificerad rådgivning för att göra bra matsedlar till hästarna, och strömedel i boxarna ingår.

– Vi tjänar bra med pengar nu och omsätter drygt 30 miljoner kronor. Vi har krav på bolaget att gå med 5-10 procent i vinst. Där ligger vi någonstans i dag, säger Sven-Inge Thörnvall.

Framtiden ser ljus ut och en femårsplan är lagd med sikte på att dottern allt mer tar över verksamhetens operativa del. I sommar sker ett nytt möte med Almi då Hästkraft presenterar planen.

2 700 travhästar återfinns i Hästkrafts stall i dag. Och fler kunder är högst sannolikt på ingång. Vid sidan av elittravet finns också galopp, - och ridsidan som möjliga tillskott i segmentet.

– Enbart på hemmamarknaden skulle vi kunna tredubbla företaget. Men det kan bli en global verksamhet också. Vi har fått en fin marknadsföring i Frankrike med hjälp av kunder som travtränarna Robert Bergh och Peter Untersteiner.

BIRGIT BÅVNER, VERKSAMHETSANSVARIG
PÅ NYFÖRETAGARCENTRUM I NYKÖPING:

”Vi har en starta eget-utbildning som omfattar fem tillfällen där du får en inblick i vad som krävs innan du tar ett beslut om att starta eget.”

Nyföretagarcentrum

Vid sidan av Almi står också Nyföretagarcentrum till tjänst för alla som går i starta eget-tankar. En kostnadsfri utbildning erbjuds. – Där får du inblick i vad som krävs innan du tar beslut om att starta eget företag, säger Birgit Båvner, verksamhetsansvarig i Nyköping.

Text: Lars Öhman

Tillsammans med Almi var Nyföretagarcentrum nyligen inbjudet till Länsstyrelsen i Sörmland för att beskriva sina tjänster för bolag på den sörmändska landsbygden.

– Syftet var att visa blivande eller nya företagare att de här resurserna och möjligheterna finns att tillgå, säger Thomas Orrung på Almi.

Nyföretagarcentrum är en sponsrad stiftelse. Nyföretagarcentrum verkar i närmare 200 kommuner, har ett brett nätverk, och ägnar sig åt kostnadsfri rådgivning till personer som vill starta eller nyligen har startat företag. Hur det går till att registrera ett bolag eller skriva en affärsplan är några exempel på grundkunskaper som förmedlas.

Startsträckan

Birgit Båvner, verksamhetsansvarig i Nyköping, konstaterar att Nyföretagarcentrum utgör startsträckan fram till F-skattesedeln medan Almi i ett nära samarbete sedan tar över stafettpippen.

– Vi har en starta eget-utbildning som omfattar fem tillfällen där du får en inblick i vad som krävs innan du tar ett beslut om att starta eget. Du får träffa banker, Skatteverket och veta vad som gäller angående försäkringar, bokföring och hur du kan marknadsföra dig. Ungefär en tredjedel startar direkt, en tredjedel känner behov av att fundera en tid, medan den sista tredjedelen inser att ”jag är ingen företagare”.

Nyföretagarcentrum sitter också på värdefull statistik.

– Vill du veta hur många kvinnor under 25 år som startat företag 2015 kan vi plocka fram det. Vi har statistik över hur många som kom på rådgivning, och hur många av dessa som därefter startade företag.

Mentor

Efter avslutad kurs erbjuds enskild rådgivning. Deltagaren kanske behöver hjälp med att fylla på sin affärsplan eller se över budgeten.

– Är du fortfarande på tåget nu kanske du behöver en mentor. Det kan handla om en person som är företagare på orten dit du ska flytta till och som du kan bolla med.

Hur ser potentialen ut för landsbygdsföretag?

– Det finns mycket som går bra kring närodlat, eller om man så vill ”härodlat”. Allt ekologiskt, småskaligt, där mötet med producenten ger varan en kvalitetsstämpel.

Gårdsbutiken har blivit ett utflyktsmål och maten har blivit så mycket viktigare, men ska det vara värt en omväg kanske du ska erbjuda något mer än bara att handla, säger Birgit Båvner och nämner de välbesökta kosläppen.

– Jag vill också framhålla vikten av nätverkande. Bilda gärna kluster. Ensam är det svårt att dra lasset. Är ni flera aktörer som går ihop och skapar paket av erbjudanden underlättar det.

Verksamheten kan påvisa smått lysande siffror. Av 21 000 personer som vände sig till Nyföretagarcentrum 2014 startade fler än 9 000 företag. Och färre än en procent av alla som startat eget med stöd av Nyföretagarcentrum hade gått i konkurs efter tre år.

– Efter tre år har nystartade företag i genomsnitt anställt 2,2 personer. Vi vet att de stora företagen minskar sina anställda med 5 procent varje år, medan det är de nya företagen som fyller på med anställningar. Där har du tillväxten, säger Birgit Båvner.

Kontakta Nyföretagarcentrum

NyföretagarCentrum Östra Sörmland, Västra Kvarngatan 62, Nyköping
Telefon: 070-340 60 94 Mejl: birgit.bavner@nyforetagarcentrum.se
www.nyforetagarcentrum.se/nykoping/

På bilden syns symboler för en del av det stora serviceutbud som finns i butiken i Björkvik.

EN FRAMGÅNGSSAGA

Lanthandeln i Björkvik

Den 3 mars 2014 öppnade nya ägarna dörrarna till Handlar'n-butiken i Björkvik. Ett år senare hade omsättningen ökat från 4 till 8 miljoner.

Text: Ulrika Roos, ulrika.roos@lansstyrelsen.se | Foto: Christer Fredriksson

Roger Esko, som driver butiken tillsammans med hustrun Carina Esko, vilket är framgångskonceptet?

– Vi har utökat utbudet och ställt om från kiosk till butik. Vi jobbar aktivt med att få in produkter från olika leverantörer i butiken för att möta kundernas efterfrågan och ha ett brett utbud.

Andra framgångsfaktorer som Roger framhåller är bra ordning, det ska vara rent och varorna ska vara snyggt frontade. Bra belysning med både allmänbelysning och punktbelysning på det man vill lyfta fram i butiken är viktigt. Kanske är attityd och bemötande i butiken det viktigaste.

– Ingenting är omöjligt i butiken. Alla ska känna sig välkomna och hälsas med ett "Hej" när de kommer in, säger Roger.

Häpnadsväckande serviceutbud

Butiken erbjuder idag i princip alla servicefunktioner. ATG, svenska spel,

post, apotek, och turistinformation finns i butiken. Utlämning åt systembolaget, DHL, Schenker och uthyrning av släp genom Thule. Det finns till och med möjlighet att köpa nygräddad pizza i butiken, liksom varm korv, och skopglass.

Har ni lokala produkter i butiken?

– Vi har till exempel mjöl och must från Danbyholm, grönsaker från Ädebols gård och från Grönsakshallen i Nyköping.

Vad ser ni för utmaningar?

– Det här är ett familjeföretag och det är hårt arbete att driva butiken, vi anstränger oss för att tillhandahålla ett bra utbud och en hundra procentig servicegrad. Två av döttrarna jobbar i butiken.

Hur ser framtiden ut?

– Vi vill gå ifrån servicekonceptet hos vår huvudleverantör Axfood och bli

en fullvärdig dagligvaruhandel med heltäckande utbud. Vi vill utöka med fler grenar som kontorsvaror, verktyg och uthyrning av maskiner som exempelvis högtryckstvätt och jordfräs samt beställning av smörgåstårter.

Hur började framgångssagan?

– Butiken blev till salu och vi tänkte – varför inte? Vi tyckte att det var viktigt att servicen fanns kvar. I byn fanns stöd – "är det någon som ska ta över är det familjen Esko, de har rätt attityd"! Det har blivit precis så bra som vi trodde – om inte bättre!

Fullsortimentsbutik

– Nu vill vi bli en fullsortimentsbutik medan vi surfar på nystartsvägen, avslutar Roger Esko.

Fakta/ Rådgivnings- projekt

Just nu undersöker länsstyrelsen kompetensbehoven för lanthandlarna i länet. Sedan kommer de att erbjudas subventionerad rådgivning genom landsbygdsprogrammet.

SEMINARIUM PÅ NYNÄS SLOTT

RIKTIGT STOLT MAT

I början av april träffades ett drygt hundratal personer på Nynäs slott utanför Nyköping för att inspireras och diskutera om framtidens livsmedelsproduktion. Det var personer från hela matkedjan såsom producenter, kockar, förädlare, grossister, handlare och representanter från såväl offentlig som kommunal sektor. Därtill deltog elever från Sörmlands Naturbruk för att lära och få idéer inför framtida yrkeskarriär.

Text: Petter Steen | Foto: Rocco Gustafsson

Seminarieret hölls på Nynäs slott utanför Nyköping.

LANDSBYGDS MINISTER
SVEN-ERIK BUCHT:

”Sörmland är ett bra exempel på hur man tar tillvara på matkultur och matproduktion.”

Inledningstalade gjorde landsbygdsminister Sven-Erik Bucht som imponerades av det arbete som gjorts i länet.

– Stolt Mat Sörmland kan man säga är förlagan till den livsmedelsstrategi som nu håller på att tas fram. Sörmland har kommit långt, men nu måste hela landet engageras för att få till en livsmedelsstrategi för landet, sa Sven-Erik Bucht.

Sörmland är ett föredöme, menade landsbygdsministern som också var imponerad av hur långt Sörmland har kommit när det gäller närproducerad mat.

– Sörmland är ett bra exempel på hur man tar tillvara på matkultur och matproduktion, sa Sven-Erik Bucht.

Sven-Erik menade också att det är viktigt för matproducenterna att lyssna på vad konsumenterna vill ha.

– Konsumenterna vill ha mer hälsosam mat, sa landsbygdsministern.

Mat är hälsa och detta är inte något som anses bara i vårt land utan även i världen. Konsumentperspektivet är avgörande för att lyckas öka produktionen. Att vara innovativ är också en nyckel för att kunna vara med och sälja nu och i framtiden på världsmarknaden. Exporten är viktig för Sverige och står för cirka 50 procent av BNP. Livsmedelsbranschen kan ta mera marknadsandelar också, ansåg Bucht.

Något som Sven-Erik också påpekade med tydlighet var att det ska vara fint att arbeta inom lantbrukssektorn och att man måste vara stolt inom branschen. Försäljningen av jordbruksprodukter sker på en tuff världsmarknad och vi måste fortsätta utveckla vår produktion och försäljning av livsmedel för att kunna konkurrera.

På frågan vad Livsmedelsstrategin kommer att ge Sörmland svarade landsbygdsministern:

– Genom att veta vart vi är på väg törs företaget investera och utveckla företagen.

Sörmlands matstrategi

Länsstyrelsen kommer att fortsätta följa regeringens arbete med framtagandet av den nationella livsmedelsstrategin. Ett arbete påbörjas också för att uppdatera och utveckla länets egen matstrategi.

– Inom Stolt Mat har vi varit duktiga i de senare skedena i livsmedelskedjan, konstaterade landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg som höll ett anförande tillsammans med Peter Eklund på seminariet.

– Alla de mål som sattes upp i länets matstrategi 2014-2020 har redan uppnåtts. Det innebär att nya högre mål behöver sättas upp.

Nu måste vi också bli bättre på de tidigare leden i kedjan från jord till bord. Att sätta upp mål för produktionen och att öka den egna självförsörjningsgraden är väsentligt. De gröna näringarna är viktiga för vårt län inte minst för regional tillväxt utan också för ökad biologisk mångfald, uppfyllelse av miljömål och länets attraktionskraft. Det finns stor potential i det svenska lantbruket. Vi är bland de bästa i världen på hög produktion med låg miljöpåverkan. Det är en av våra nyckelfaktorer som vi ska ta vara på, menade Ulrika Lundberg.

Peter Eklund, tidigare anställd på länsstyrelsen och verksam inom Sörmlands Matkluster, visade en analys över vad som produceras och vad som konsumeras i Mälardalen. Enligt analysen är efterfrågan

STOLT MÅT I SÖDRMILAND

Överst Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht, från vänster professor Håkan Sandin, elever från Sörmlands naturbruk Johanna Sällström och Robin Johansson och Landsbygdsdirektör Ulrika Lundberg.

på livsmedel långt högre än produktionen.

– Vi är väldigt sårbara eftersom vi köper så mycket mat utifrån. Samtidigt vill konsumenterna ha mer närproducerat, mer ekologiskt och de är beredda att betala för det, säger han.

Förra året var hälften av nötköttet importerat. När det gäller frukt och grönt är bristen på närodlat ännu större. Till exempel är bara en halv procent av morötterna som konsumeras i länet sörmländska. Mjök och kyckling däremot produceras det mer av, liksom sallad avslutade Peter Eklund.

Lunch med diskussioner

Under lunchen samlades deltagarna i grupper för att samtala om hur de

sörmländska värdena kan utnyttjas och utvecklas.

Det diskuterades om lantbrukets infrastruktur såsom bland annat slakteri och mejeri, ökad produktion, trädgårdsnäring, marknad, växande företag med mera. Stundtals var diskussionerna intensiva och samtalen kommer nu att ligga till grund för fortsatta satsningar inom matarbetet.

Eftermiddagen fortsatte sedan med utmaningar för den sörmländska livsmedelsproduktionen. Bland annat pratade Håkan Sandin, professor vid Sveriges Lantbruksuniversitet om potentialen med landbaserad fiskodling i kombination med odling av grönsaker.

– Vi kan skapa 200 000 nya jobb i Mälardalen genom att utveckla en indu-

stri av fisk och grönsaker i urbana miljöer, sa Håkan Sandin.

Genom att utveckla fisk och grönsaker i urbana miljöer (aquaponi och stadsbruk) behöver inte lika mycket åkermark användas för trädgårdsodlingar, enligt Håkan. Fiskodling har en oerhörd potential. Sörmland kan bli föregångare där. Det finns överskott av värme och andra energiformer som kan omvandlas till mat.

Seminarier var ett samarrangemang mellan Länsstyrelsen i Södermanlands län, Regionförbundet Sörmland, Sörmlands Naturbruk, Sörmlands Sparbank, Rekarne Sparbank, LRF Sörmland och Sörmlands Matkluster.

NY UTSTÄLLNING PÅ NATURUM STENDÖRREN

I strålande vårsol öppnade vi den 1 maj dörrarna för en ny säsong på naturum och en helt ny utställning invigdes av Landshövding Liselott Hagberg. Brassox och sångerskan Louise Tränk bjöd på jazziga toner och Jonas Hammar, husföreståndare på länsstyrelsen bjöd på havets läckerheter, strömming, misosoppa med alger och fiskpinnar till de lite yngre.

Text: Petra Lundin | Foto: Markus Mattisson och Petra Lundin

I den nya utställningen får nyfikna i alla åldrar bekanta sig med det hemlighetsfulla och fascinerande livet under ytan i Östersjön, fördjupa sig i människans relation till Östersjön nu och då och lära sig om de miljöutmaningar som vi står inför i dag. Här utmanas besökaren i sin kunskap om Östersjön och i sin roll i Östersjöns ekosystem.

– Vi vill att naturum ska väcka tankar. Vi tar många saker för givet och vår natur är en av dessa saker. I den nya utställningen vill vi därför sätta människan i ett större sammanhang och fundera runt vår omgivning och vår roll, sa Liselott Hagberg i sitt invigningstal.

En utställning för reflektion

Utställningen handlar om natur och kultur i skärgården med det övergripande temat ”den komplexa växelverkan mellan människan och naturen/havet med alla dess

NATURGUIDNINGAR I SÖRMLAND

Välkommen ut till naturen

Sörmlands län rymmer en mångfald av upplevelser, så varför inte följa med på våra guidade utflykter till några av smultronställena.

Studieförbundet i samarbete med länsstyrelsen, samt länets kommuner och föreningar anordnar guidade turer i hela länet från

maj till september. Du som deltagare får möjlighet att upptäcka naturen och lära dig mer tillsammans med våra kunniga guider. Majoriteten av aktiviteterna är gratis och har inget krav på att du anmäler dig i förväg.

På Studieförbundets och länsstyrelsens webbplats finns kalendarium där vi berättar mer om innehållet i de olika aktiviteterna samt ger information om de områden där aktiviteterna sker. Vi kommer kontinuerligt att uppdatera vår kalender om naturguidningar som bestäms vartefter de planeras. Du kan även hämta ett exemplar av broschyren Naturguidningar i Sörmland 2016 på turistbyrån eller biblioteket.

Tack!

Naturum Stendörrens nya utställning är framtagen av länsstyrelsen tillsammans med Naturinformation Ramneverk AB, den utställningsproducent som upphandlats för uppdraget. Vi vill också passa på att tacka alla som hjälpt till med utställningsarbetet! Tack alla ni som besökt naturum under åren och väckt tankar och idéer. Tack kollegor både på länsstyrelsen och i naturumvärlden! Tack naturum Västervik för vårt nya fina akvarium. Tack Naturvårdsverket för finansiering och tack Centrum för naturvägledning, Naturhistoriska riksmuseet och Östersjöcentrum för stöd och input i utställningsarbetet. Tack Naturinformation som omsatt idéer till verklighet.

organismer och processer". Vi vill att utställningen ska inbjuda till aktivitet och stimulera och utmana besökarna att reflektera över hur de egna valen påverkar Östersjöns ekosystem.

Tre spår med havet som övergripande tema

Den sammanhållande länken i utställningen är havet och det som händer under ytan. Yngre besökare ska kunna göra egna spännande och lärorika upptäckter genom interaktiva inslag riktade till barn.

– Naturum ska vara en port in i naturen men vi vill också att det ska öppna dörrar till möten och vara en plats där vi kan samlas, inspireras och samtala. Och vi vill att naturum Stendörren ska vara en resurs för att göra naturen tillgänglig, så landshövdingen när hon invigde utställningen med att öppna dörrarna och utbringa en skål i rent sörmåländskt vatten.

Mer information

Gå in på www.studiefremjandet.se/sormland eller www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Det går också bra och ringa kontaktperson för aktiviteten eller Studiefremjandet Sörmland, Susanna Engman 0155-80 00 02, eller länsstyrelsen, Sanja Kuruzovic 010-223 43 23 för att få mer information.

SOMMAR PÅ STENDÖRREN 2016

Årets sommarprogram är fullt med spännande aktiviteter för både stora och små. Här kommer ett urval. Hela programmet finns att hämta på naturum Stendörren eller på naturums webbplats. Du kan också kika in på vår facebook sida för mer information.

KOSTNADSFRIA FÖRELÄSNINGAR/AKTIVITETER BLAND ANNAT:

Söndag 10 juli kl. 10.00-15.00:

Skärgårdsmarknad

I samarbete med Bälinge hembygdsförening

Torsdag 21 juli kl. 10.00-12.00 samt 13.00-15.00:

Vattenskola med Markus Nord från naturum Västervik

Söndag 4 september kl. 11.00-12.00:

Den lilla fiskaren

Teaterföreläsning för barn med Långsjö teater

Lördag och söndag under perioderna 16 maj-19 juni samt 29 aug-17 sep, måndag-lördag under perioden 27 juni-28 augusti:

Visning av den nya permanenta utställningen i naturum

Ca 15 min med start kl. 14.00 i naturum.

Lördag och söndag under perioderna 16 maj-19 juni samt 29 aug-17 sep, måndag-lördag under perioden 27 juni-28 augusti:

Gratis guidningar

Ca 30 min med start kl. 14.15 vid naturum

BARNAKTIVITETER FÖR HELA FAMILJEN VID NATURUM

Lördag och söndag under perioderna 16 maj-19 juni samt 29 aug-17 sep, måndag-lördag under perioden 27 juni-28 augusti:

Håvning med start kl. 11.00 Häng med och utforska vad som döljer sig under ytan. Utrustning finns att låna.

Naturspaning med start kl. 15.30 Med häv och lupp ger vi oss ut på upptäcktsfärd i naturen kring naturum. Utrustning finns att låna.

Filmvisning om det unika havet Östersjön av Markus Nord Visas varje heltimme, gratis!

Guidade kajakturer samt yogapaddling i skärgården.

Tipspromenad från andra parkeringen till naturum.

ÖPPETTIDER:

Maj och sep: 12.00-16.00 vardagar, 10.00-17.00 helger

Juni-aug: 10.00-18.00 dagligen

Övrig tid under maj-september kan vi öppna för grupper efter överenskommelse.

Besöket på naturum är gratis!

Med reservationer för eventuella förändringar.

KONTAKTA NATURUM:

0155- 26 31 80 • naturum.stendorren@lansstyrelsen.se

www.naturumstendorren.se

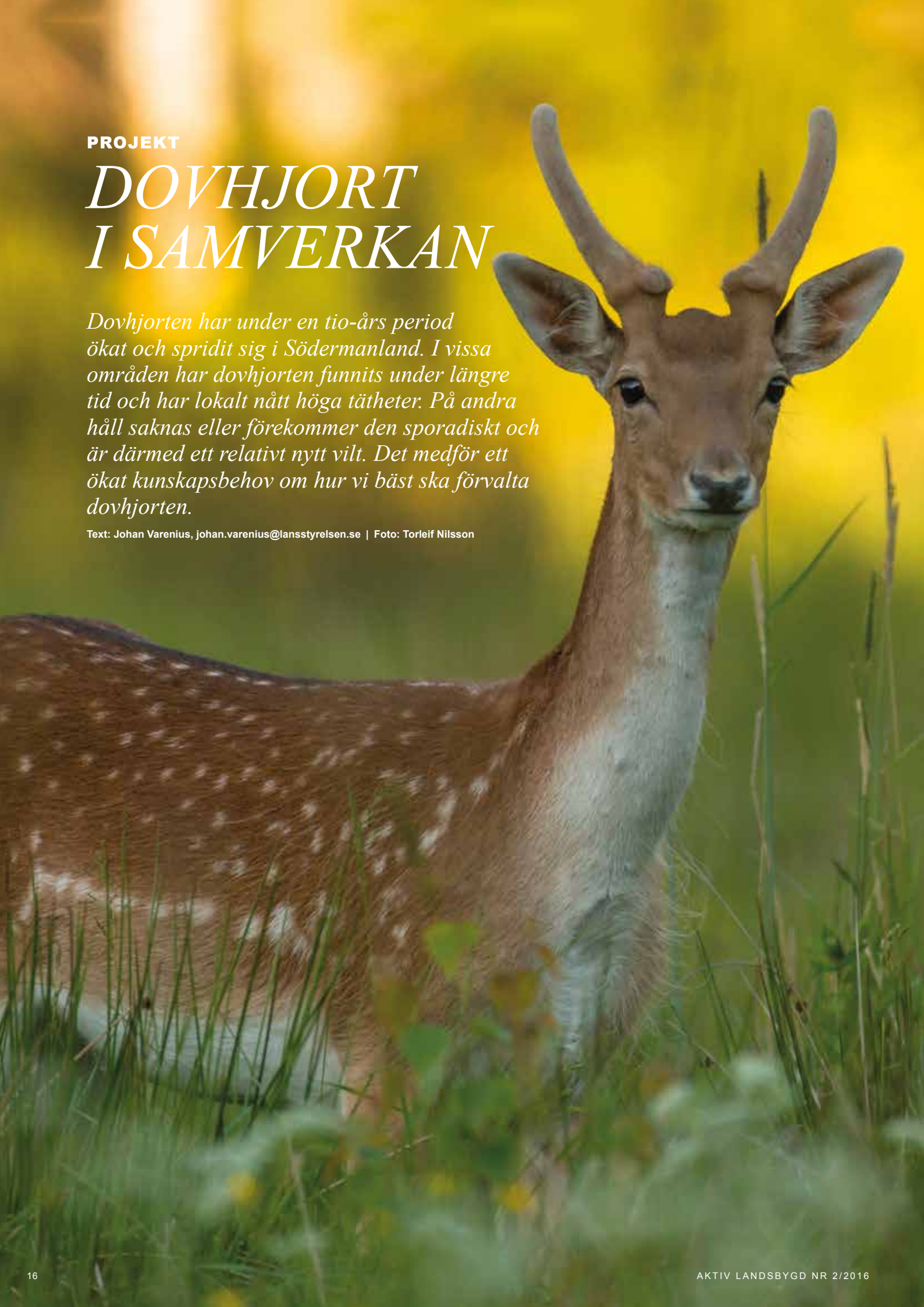
www.facebook.com/naturumstendorren

PROJEKT

DOVHJORT I SAMVERKAN

Dovhjorten har under en tio-års period ökat och spridit sig i Södermanland. I vissa områden har dovhjorten funnits under längre tid och har lokalt nått höga tätheter. På andra håll saknas eller förekommer den sporadiskt och är därmed ett relativt nytt vilt. Det medför ett ökat kunskapsbehov om hur vi bäst ska förvalta dovhjorten.

Text: Johan Varenius, johan.varenius@lansstyrelsen.se | Foto: Torleif Nilsson

Redan 2013 uppmärksammades de växande dovhjortsstammarna och diskussioner fördes i Viltförvaltningsdelegationen som senare ledde till att länsstyrelsen tillsammans med Jägareförbundet och LRF kom med en idé om ett gemensamt dovhjortsprojekt. Sveriges lantbruksuniversitet, SLU deltog i sammanställningen av projektplanen. Projektet blev tyvärr inte genomfört 2013, främst pga. uteblivna medel.

Under hösten 2015 bjöd länsstyrelsen in Jägareförbundet, LRF och Föreningen Sörmländska Jordägare till ett nytt möte för att diskutera dovhjortsförvaltningen i länet. Mötet var enigt om att "samförvaltning" av klövvilt är rätt väg att gå och att det finns ett stort kunskapsbehov om detta. Vi var överens om att en samverkansmodell sker lämpligast i redan befintliga skötselområden på frivillig väg.

Målsättningen med samverkansprojektet är att öka kunskapen om dovhjort i länet som kan leda till att både förbättra kvaliteten på dovhjortsstammen samt minska skador orsakade av dovhjort.

Syfte

Länsstyrelsen vill tillsammans med berörda organisationer, markägare och jägare förbättra kunskapen och förvaltningen av dovhjort i länet. För att uppnå detta är ett gemensamt arbete nödvändigt, där alla som berörs av frågan deltar, för att komma överens om en lämplig målbild. Att hitta en samverkansmodell är nödvändigt för att nå ut med informationen till de som berörs och uppmuntra till en förvaltningsmodell som samtliga areella näringar kan ha glädje av.

Viktigt att betona att detta är ett erbjudande om ett frivilligt ingående till jägare och markägare som i projektet kommer att vara centrala aktörer och genomförare. Länsstyrelsen och ingående organisationer kommer att bidra med kompetensutveckling, utbildningar och administrativt stöd.

Genomförande och tidsplan

Samtliga älg- och kronhjortsskötselområden i länet erbjuds möjligheten att bilda frivilliga "dovhjortsskötselområden" s.k. DSO och ingå i samverkansprojektet.

Grundtanken är att skötselområdet själva sätter sina egna målsättningar för dovhjortsförvaltningen, utifrån sina förutsättningar och befintlig stam.

Frivilligt och med lokal förankring

Avslutningsvis är det viktigt att återigen påtala att hela grundtanken med projektet är att de skötselområden som ingår gör det på frivillig väg, i den takt området vill samt med hur stor areal de vill. Den lokala kännedomen om stammen och inflytandet över projektet är en avgörande del för att förvaltningen ska förbättras och ske i samverkan med alla berörda intressen.

Information

Information och erbjudande om deltagande i detta dovhjortsprojekt har gått ut till företrädare för samtliga skötselområden.

Har ni frågor eller är intresserade av att ingå med just ert område är ni välkomna att kontakta Johan Varenius, länsstyrelsen.

Telefon: 010-223 42 85, e-post: johan.varenius@lansstyrelsen.se

Tidsplan/Dovhjort i samverkan

Start	Aktivitet
Vår/sommar 2016	Information och erbjudande om deltagande i projektet
Höst 2016	Informations- och utbildningsdag för anslutna områden
Mars 2017	Uppstart- och utbildningsdag om inventeringar, skötselplaner, osv
Sep – feb 2017	Pågående jaktsäsong – löpande aktiviteter och utbildning
Mars 2018	Summering och utvärdering av första verksamhetsåret

Informationsträff om stora rovdjur i Flen

Den 14 april bjöd Länsstyrelsen i Södermanland in till en informationskväll om rovdjur. Ett 50-tal personer hade samlats utanför Flen för att lyssna på och diskutera rovdjursituationen i länet. Det var en kväll som präglades av intressanta diskussioner och länsstyrelsen fick in många värdefulla synpunkter.

Länsstyrelsen hälsade alla välkomna och berättade om hur länsstyrelsen arbetar med rovdjursfrågan samt vilket ramverk som länsstyrelsen har att förhålla sig till.

Bland annat diskuterades inventeringsarbetet som pågår i länet och att länsstyrelsen är beroende av rapporter och hjälp från allmänheten för att kunna genomföra effektiva och bra inventeringar i ett svårinventerat län som Södermanland.

Länsstyrelsen fortsatte med att berätta om de regler och föreskrifter som finns gällande rovdjursavvisande stängsel och möjligheterna att söka dessa.

Innan länsstyrelsen bjöd på fika blev det information om angreppshistoriken i länet sedan 90-talet samt vilka åtgärder som vidtas av besiktningsmannen vid ett angrepp och vad länsstyrelsen kan bistå med i anslutning till angreppet.

Under fikapausen diskuterades många olika frågor innan kvällen avslutades med att Länsstyrelsen i Stockholms län berättade om det rovdjursarbete de genomfört under det gångna året samt om händelserna och senaste nytt i Sjudareviret.

Sebastian Olofsson
sebastian.olofsson@lansstyrelsen.se

Mikael Fransson, länsstyrelsen Stockholm, berättar om rovdjursarbetet i Stockholms län.

JAKTSÄSONGEN I SÖDERMANLAND 2015/16

AVSKJUTNING AV ÄLG OCH KRONHJORT

Antalet fällda älgar var 1 116 stycken fördelat på 244 tjurar, 268 hondjur och 604 kalvar. Det var 168 älgar färre än förra jaktsäsongen. Minskningen var väntad eftersom flera skötselområden inför säsongen 2015/16 hade planerat att sänka sin avskjutning. Detta för att älgstammen på vissa håll i länet upplevs minska. Främst är det indikationer på en lägre reproduktion, färre födda älgkalvar, som oroar en del skötselområden.

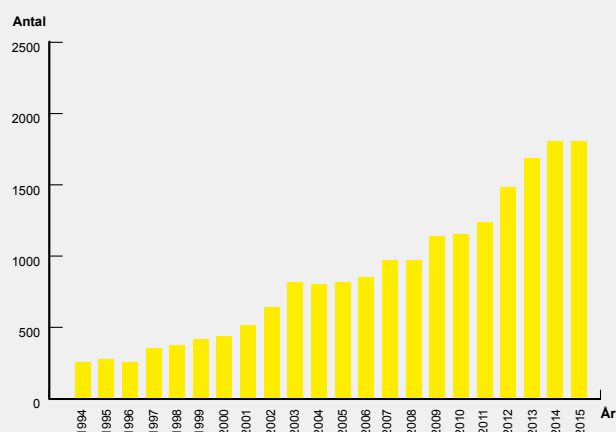
Text: Johan Varenius, johan.varenius@lansstyrelsen.se Foto: Torleif Nilsson

Kronhjortsavskjutningen var i stort sett oförändrad från föregående år. Det fälldes 1 805 kronhjortar jaktsäsongen 2015/16, det var bara tre stycken fler än säsongen innan. Måluppfyllnaden på kronhortsskötseplanerna var 85 procent vilket är mycket bra jobbat av skötselområdena.

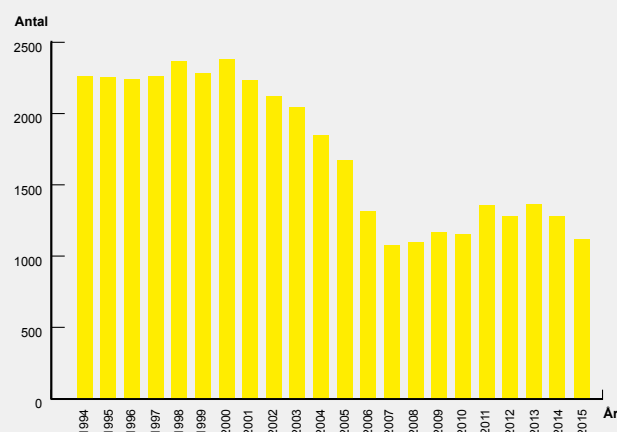
Kronhjorten är ett svårjagat vilt och skötselområden som har beslutat att öka sin avskjutning har ofta ingen enkel uppgift med att hinna skjuta de kronhjortar som planerats. Ofta är en anpassning av både jaktmetoder och tilldelningsmetodik nödvändiga för att nå sina avskjutningsmål.

I år har länsstyrelsen för första gången sammanställt vilken kategori av handjur som har fällts inom respektive älgförvaltningsområde. Detta för att tydliggöra hur många taggar de olika hjortarna har som fälls. På uppställningen kan bland annat ses att över 60 procent av handjuren skjuts i intervallet 1 – 6 taggar samt att vuxna handjur i genomsnitt utgör 26 procent av den totala avskjutningen. Ett av länets kronhjortsskötselområden ligger delvis i Västmanland, U-län, därav den redovisningen.

Fällda kronhjortar 1994-2015

Fällda älgar 1994-2015

Handjursavskjutning kronhjort Södermanlands län 2015/16

	ÄFO 1	ÄFO 2	ÄFO 3	ÄFO 4	ÄFO 5	ÄFO 6	ÄFO 7	ÄFO 8	ÄFO 9	U-län	Summa	Andel
Areal (hektar)	35 535	39 584	55 357	53 624	52 073	50 224	76 205	88 067	20 479	23 355	494 503	

Antal taggar

1-2	21	26	23	67	15	14	14	10	4	4	198	42%
3-6	19	9	5	28	5	2	8	6	2	3	87	19%
7-8	3	5	6	18	3	3	2	4	2	1	47	10%
9-10	5	1	7	17	4	1	2	3	3	1	44	9%
11-12	8	4	9	17	3	1	3	1	2	1	49	10%
13-14		1	6	10	1		1	5	2		26	6%
15-16	2	1	4	3	1				1		12	3%
17-18	1			2	1				1		5	1%
19-20											0	0%
Summa	59	47	60	162	33	21	30	29	17	10	468	100%

Andel i avskjutning

	ÄFO 1	ÄFO 2	ÄFO 3	ÄFO 4	ÄFO 5	ÄFO 6	ÄFO 7	ÄFO 8	ÄFO 9	U-län	Summa
Handjur av alla djur	35%	23%	22%	23%	27%	22%	33%	39%	34%	40%	26%
Handjur av vuxna	52%	47%	39%	44%	52%	43%	52%	62%	57%	56%	47%
Kalvar	32%	51%	44%	47%	48%	48%	36%	37%	40%	28%	44%

FÖRETAGS- OCH PROJEKTSTÖDEN:

HUR GÅR HAND- LÄGGNINGEN TILL, EGENTLIGEN?

Nytt i denna programperiod är att ansökan görs elektroniskt via Jordbruksverkets e-tjänst. Men vad händer sedan och vad sker på den andra sidan av sladden? Aktiv Landsbygd har intervjuat Tove Lund som handlägger företagsstöd och Ulrika Roos som har hand om bland annat startstöd och stöd till kommersiell service.

Vad händer när jag har lämnat in min ansökan?

Ulrika: – Ansökan görs via e-tjänsten på Jordbruksverkets webbplats. När den skickats in med hjälp av e-legitimation kommer den till länsstyrelsens digitala handläggningssystem och vi kan öppna den i våra datorer.

Hur ser det ut när ansökan kommer till länsstyrelsen?

Ulrika: – Ansökan och alla bilagor hamnar i vårt digitala akthanteringsystem, Kundakt. Det är lite ovant att inte ha en pappersakt på skrivbordet, men det är förstås mer miljövänligt och det blir mer ordning på skrivbordet med mindre papper! Vårt handläggningssystem heter FLIT, där hamnar de uppgifter som registrerats i ansökansformuläret. Där finns också alla åtgärder och kontrollpunkter som ska gås igenom vid handläggningen.

Vad gör handläggaren?

Tove: – Vi börjar med att titta om det är något som är oklart eller fattas och skickar i så fall ut en begäran om komplettering till den sökande. Vi har kontrollpunkter som vi ska gå igenom. Där ingår bland annat en rimlighetsbedömning. Utifrån den specificerade budgeten som sökande skickat in gör vi en bedömning om kostnaderna och utgifterna är rimliga. Vi kontrollerar även att det finns en giltig fullmakt i de fall som det behövs.

Vad innebär en komplettering?

Tove: – En komplettering är ett brev till den sökande där vi talar om vilka uppgifter vi behöver för att kunna fortsätta handlägga ansökan. Stödsökaren får då en viss tid på sig att komma in med de begärda uppgifterna. Har vi inte fått in dem inom rätt tid handlägger vi utifrån det underlag vi har och det innebär ofta att vi inte kan göra en ordentlig bedömning, vilket i sin tur kan leda till ett avslag på ansökan.

Hur bedöms min ansökan?

Ulrika: – Gemensamt för alla åtgärder är att ansökningarna poängsätts utifrån en uppsättning urvalskriterier. Vissa åtgärder har endast kriterier som tagits fram på nationell nivå, medan andra dessutom har kriterier på länsnivå. De nationella kriterierna utgår ifrån målen med landsbygdsprogrammet. De säkerställer att det är de ansökningar som bidrar mest till målen som beviljas stöd. Kriterierna

och poängsättningen kommer också att användas för att följa upp hur väl programmet styr mot målen.

De regionala kriterierna utgår från den analys som gjorts av länets behov. I analysen har den samlade kompetensen på länsstyrelsen tagits tillvara. Analysen, kriterierna och poängsättningen är också framtagna i samarbete med Partnerskapet för landsbygdsutveckling. Där finns representanter från föreningsliv, näringsliv och offentliga aktörer. Urvalskriterierna är sedan granskade och godkända av Jordbruksverket, och de går att hitta i Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020.

Länsstyrelsen granskar ansökan men vem granskar länsstyrelsen?

Tove: – Flera gånger per år kommer det revisorer från bland annat Jordbruksverket och Ekonomistyrningsverket. De kontrollerar att vi gjort rätt. Vi gör även systematiskt handläggningskontroller internt på varandra, för att säkra kvalitén på vårt arbete. EU-kommissionen kan också komma på revision. Det är viktigt att handläggningen blir rätt. Om länsstyrelsen missar något i handläggningen eller gör felbedömningar så kan det bli nedslag vid revisionerna. Om felet påverkar utbetalningen kan det i värsta fall betyda att länsstyrelsen inte får betala ut några stöd alls under en viss tid. Om EU-revisionerna visar att Sverige har hanterat stöden felaktigt så kan det i värsta fall betyda att Sverige får betala böter till EU.

Vem bestämmer om jag får stöd eller inte?

Ulrika: –För att en ansökan ska vara aktuell för stöd måste alla kontrollpunkter vara godkända. Det betyder att den uppfyller alla villkor som ställs i föreskriften. Om den klarar det går den vidare till poängsättning enligt uppsatta urvalskriterier med kopplade bedömningsgrunder. Poängsättningen görs av handläggaren, stäms av med flera och även beslutsfattaren kollar igenom poängsättningen. I bedömningsgrunderna till urvalskriterierna finns tydligt angett vad som ska uppfyllas för att få poäng. Bedömningsgrunderna finns med som bilagor till handlingsplanen.

Det är hur många poäng en ansökan får som styr om den beviljas stöd. För vissa stöd fattas beslut löpande under

ULRIKA ROOS, START-STÖD OCH STÖD TILL KOMMERIELL SERVICE:

”Syftet med poänggränser och beslutsomgångar är att de bästa ansökningarna ska få stöd.”

året, och det räcker att komma över en viss poängnivå för att beviljas stöd. För de stödtyperna kommer länsstyrelsen att fatta beslut så länge det finns pengar kvar i budgeten fram till år 2020. För andra stöd konkurrerar ansökningarna med varandra i beslutsomgångar med en begränsad budget. Där beviljas de ansökningar som har högst poäng inom beslutsomgången, så långt som den budgeten räcker. Vad som ligger bakom valet av löpande hantering eller beslutsomgångar är främst hur många ansökningar som väntas inom stödtyperna. Beslutsomgångar inom åtgärder med få ansökningar skulle kunna leda till alltför långa handläggningstider. Syftet med poänggränser och beslutsomgångar är att de bästa ansökningarna ska få stöd.

Vad händer sedan när jag har tilldelats stöd?

Tove: – Ditt beslut om bifall är ett löfte om att du får pengar. När du har fått ett positivt beslut och genomfört investeringen måste du, innan du får pengarna, ansöka om utbetalning. Det går till på samma sätt som ansökan om stöd, du går in på Jordbruksverkets webbplats och gör en digital ansökan. Till ansökan ska du bland annat bifoga fakturor.

Hur går det med handläggningen?

Ulrika: – Just nu är det många ansökningar. Det beror på att nästan alla stöd har varit öppna för ansökan sedan i augusti 2015, vissa ända sedan hösten 2014. Vårt handläggningssystem som är helt nybyggt, öppnade inte förrän i mars i år. Totalt är vi elva personer som har hand om olika stöd. Många ringer också och undrar hur det går med deras ansökan så en del tid går till att svara i telefon. Allt är också nytt med beslutsfattande eftersom det ska ske digitalt.

Påfågellägats blå ögonfläckar är till för att skrämma bort fåglar och trollsländor som vill äta upp dem.

Nässelfjärilen är ett kärt vårtecken. Den övervintrar som fullbildad fjäril och lägger sina ägg på brännässlor.

Fjärilar i odlingslandskapet

Är det inte magiskt att en liten, liten larv under en sommar kan förvandlas till en färgglad fjäril som fladdrar över en solvarm äng? Många dagfjärilar har minskat i antal och är utsatta i dagens landskap. Odlingslandskapets fjärilar är beroende av lantbrukarens skötsel.

Text: Helena Larsson
helena.larsson@lansstyrelsen.se
 Foto: Monika Pettersson

Fjärilens liv

Fjärilar genomgår flera utvecklingsstadier under sitt liv; från ägg, larv, puppa till slutligen en fullbildad fjäril. Det gör dem sårbara eftersom varje utvecklingsstadium kräver en specifik närmiljö och miljöerna ska ligga nära varandra.

Olika fjärilsarter är ofta knutna till specifika värdväxter. Äggen läggs på eller intill värdväxten så att larverna när de kläcks snabbt hittar mat. När larven har växt till sig är det dags att förpuppas. Puppen behöver en skyddad plats, ofta på växter, stenmurar eller husväggar. I puppan förvandlas larven till en fullbildad fjäril.

Den vuxna fjärilen trivs bäst i en varm, vindskyddad miljö med blommor som ger nektar. De har svårt att flyga om det blåser mycket. Fjärilar är växelvarma och behöver minst +15° C för att vara aktiva.

Här trivs fjärilar

Ett idealiskt landskap för dagfjärilar innehåller både välhävdade ängar och naturbetesmarker, högvuxna örter, buskmarker och skog. I ett åkerlandskap kan åkerholmar och grusvägar med blomrika vägrenar erbjuda fjärilarna bra livsmiljöer.

Gynna fjärilar

Bra förutsättningar för fjärilarna skapar du genom att sköta naturbetesmarker, hålla brynmiljöer och åkerholmar öppna och stenmurar fria från sly. Vägrenarna slå under sensommaren när örterna hunnit fröa av sig och helst ska de slagna tas bort. I gårdsmiljön kan du odla nektarrika växter och spara brännässlor. Brännässlorna är värdväxt för vinbärsfuks, påfågelläga och nässelfjäril.

Vill du veta mer?

Du hittar mer information om odlingslandskapets fjärilar på Jordbruksverkets webbplats: jordbruksverkets.se/fjarilar. Här finns fakta om de mest typiska fjärilarna i odlingslandskapet och hur du kan skapa gynnsamma förhållanden för fjärilar. Det finns också en app "Fjärilar i din mobil". Du hittar appen gratis på App Store eller Google Play, sök på Jordbruksverket.

FOTO: SEBASTIAN OLOFSSON

Åtgärder för att skapa mer död ved i naturreservatet Rosmossen år 2014.

Nytt avtal för skogsmaskiner på gång

I höst kommer länsstyrelsen att upphandla entreprenörer för arbete med skogsmaskiner. Vi kommer skriva avtal med flera firmor som kan hjälpa oss i skötseln av länets naturreservat.

Det kan handla om att ta ut gran från tall- och lövskogar, fälla och kapa träd för att skapa död ved med mera.

Framförallt använder vi oss av små markskonande maskiner vid åtgärder i naturreservaten.

Skötsel av naturreservat 2017

Omfattningen av arbetet varierar år från år, från några månader som mest till enstaka dagar eller veckor som minst.

Om ni är intresserade av att vara med i upphandlingen kan ni redan nu skicka in en intresseanmälan.

När det är dags för upphandlingen i höst hör vi av oss och skickar de underlag som ni behöver för att kunna lämna ett anbud.

För mer information eller intresseanmälan:

Martin Lindqvist
Naturreservatsförvaltare
010-223 43 04
martin.lindqvist@lansstyrelsen.se

KONTAKTUPPGIFTER/ Länsstyrelsen Södermanlands län

Länsstyrelsens växel	010-223 40 00
Jordbrukarstöd/SAM Internet	0771-67 00 00
Djurskydd jourtelefon	010-223 41 50
Rovdjur jourtelefon	010-223 41 80
Rovdjursobservationer	http://d.rovobs.se www.skandobs.se

Landsbygdskontor, chef för Landsbygdsenheten
Lundberg Ulrika

Funktionschef Landsbygdsutveckling
Widemo Maria

Funktionschef, vilt och fiske
Johan Varenius

Landsbygdsutveckling

Kuhlau Åsa

Lund Tove

Nilsson Malin

Petersson Jan

Petersson Monika

Roos Ulrika

Wessling Jon (tjänstledig)

Fiske och vattenbruk
Blom Jimmy

Jakt och viltförvaltning
Olofsson Sebastian
Söderlund Helena
Varenius Johan

Funktionschef Veterinära funktionen
Jaconelli Ann

Funktionschef EU-stöd
Steen Petter

Veterinära funktionen
Jaconelli Ann, Länsveterinär
Olsson Britt-Liz

EU-stöd
Adobati Adam
Alanko Susanna
Almquist Malin
Axelsson Per
Bergqvist Lise-Lotte, (tjänstledig)
Davies Robin
Erdtman Johansson Christina
Gullbrandsson Kristina
Hägg Jan
Larsson Helena
Nestor Mirjam, (tjänstledig)

Förprovning av djurstallar
Svanbäck Hanna
Thunström Kristina, (tjänstledig)

Djurskydd
Berg Fredrik
Bergqvist Lise-Lotte, (tjänstledig)
Eklund Jennie
Holmström Kristina
Linusson Josefin
Segerström Ulrike
Ångelhult Monica

Våra e-postadresser: fornamn.efternamn@lansstyrelsen.se
(Undantag från principen kan förekomma eftersom den är gemensam för hela landet.)

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping
Tel 010-223 40 00 · Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/sodermanland

Titta aldrig ner på någon om du inte håller på att hjälpa honom upp.

B

Just nu pågår Vattenveckan 2016

Måndagen den 30 maj gick startskottet för den första Vattenveckan i Sörmland. Vi samlar länet kring en av våra största miljöfrågor – för att vatten är mer än vatten.

Text: Karin Brink, karin.brink@lansstyrelsen.se

På olika platser i länet har det under veckan bjudits på aktiviteter med anknytning till vatten, exempelvis guidningar, föreläsningar och visning av åtgärdsarbete kopplat till vatten. Vi slutsputtar under den kommande helgen. Då kan du välja mellan några olika vattendragsvandringar eller besöka Askölaboratoriet som har öppet hus.

Vattenveckan – vad vill vi uppnå?

Syftet med vattenveckan är att åstadkomma ett kunskapslyft kring vatten. Vi vill synliggöra vatten som resurs och lyfta behovet av att uppnå god status i våra vatten. Vattenveckan vill skapa förståelse för vattnets många värden och användningsområden

– allt ifrån livsmiljöer till livsmedel. Vatten är en ändlig resurs som vi alla använder dagligen och vi har ett ansvar att förvalta.

Tillsammans gör vi skillnad

De aktörer som har deltagit i planeringen och som genomför olika aktiviteter under vattenveckan är; Askölaboratoriet, Katrineholms kommun, Lantbrukarnas Riksförbund, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Nyköpings kommun, Nyköping Vatten, Nyköpingsåarnas vattenvårdsförbund, Oxelösunds kommun, SSAB, Strängnäs kommun, Sörmlands naturbruk, Trosaåns vattenvårdsförbund, Trosa kommun och Vingåkers kommun.

FOTO: LUIS LOURO, MOSTPHOTOS

Läs mer om våra vattenaktiviteter under 2016

www.lansstyrelsen.se/sodermanland/Sv/miljo-och-klimat/miljomal/vattenveckan/Pages/vattenveckan-2016.aspx

Aktiviteter under Vattenveckan 2016

30 maj, 18.00

Guidning vid Röddrommens fällstation tillsammans med Naturskyddsföreningen.
Mötesplats vid Multeum, Strängnäs kommun och Naturskyddsföreningen

30 maj – 4 juni

Utställning – Vattnets väg i en industri och i ett energiföretag.
Koordinaten, Oxelösund kommun, Oxelö Energi och SSAB

31 maj, 19.00–21.00

Föreläsning – Vad är Östersjövänlig mat och vad du kan göra för ett friskare hav.
Trosa Kvarn, Trosa kommun och BERAS International

1 juni, 19.00–21.00

Visning – Biotopvårdande åtgärder under planering vid SMHIs damm samt visning av vattenkraftverket i Ålberga
Stora Lida och Ålberga, LRF och länsstyrelsen

2 juni, 17.30–19.00

Föreläsningar – Vatten och våtmarker i en skärgårdskommun.
Koordinaten, Oxelösund kommun och SSAB

4 juni, 10.00–13.00

Öppet hus.
Askölaboratoriet, Trosa kommun

4 juni, 10.00–12.00

Vattendragsvandring – Tema strandängen.
Sillebadet till Näsudden, Trosaåns vattenvårdsförbund

4 juni, 10.00–12.00

Vattendragsvandring tillsammans med Katrineholms kommun.
Tisnaren, Vingåkers kommun

5 juni, 14.00–17.00

Vattendragsvandring tillsammans med Sportfiskarna.
Öljaren, Katrineholms kommun

Fakta/Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö

Alla aktiviteter som behöver göras för att uppnå vattendirektivets kriterier och miljömålen finns inte reglerade i vattendirektivets olika åtgärdsprogram.

För att skynda på miljöarbetet har vi samlat alla goda krafter och jobbar gemensamt. Under perioden 2013-2015 arbetade ett 40-tal aktörer i länet gemensamt fram och beslutade om ett *Åtgärdsprogram för Södermanlands miljö*. Teman i åtgärdsprogrammet är: Biologisk mångfald, Energi och klimat, Miljögifter i vardagen och Vatten.

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

Stora Torget 13, 611 86 Nyköping
Tel 010-223 40 00 · Fax 0155-26 71 25
E-post sodermanland@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/sodermanland